

غلطنامه

زبان وسیله افهام و تفهیم است. لهجه های (دیالکت های) مختلف یک زبان و زبان معیاری و کار برای زبان معیاری و اینکه زبان معیاری کدام است - یک بحث طولانی و جنجال برانگیز است. هست موارد زیاد که ماعوض بحث علمی و اکادمیک، علاقمندی، خواهشات، آرزو ها، سمپتی ها و انتی پتی های شخصی خویش را تعیین و مشخص نموده و برای برحق بودن آن به هر قیمت دلایل و استناد جستجو میکنیم.

علم زبان شناسی متشکل از علوم مختلف میباشد. علم شناسایی تاریخ زبان، علم تاریخ کلیمات، علم آواز شناسی، مسأله املا و انشاء - صرف و نحوه - در زبانها بحث علمی و اکادمیک بوده و در موارد چنانچه گفته آمدیم جنجال برانگیز است.

املا و انشاء زبان دری و فارسی، پشتو و عربی و تلفظ دری، پشتو کلیمات لاتین بحث خارجی از حوصله این نوشته میباشد. این مسایل تا حال به طور لازم توحید نه شده اند. ضرورت به کار مؤثر و پیگیر اکادمیک در زمینه میباشد.

تلاش ها برای پاک سازی زبان در دوره های مختلف و در جوامع و کشور های مختلف وجود داشته و موارد هم بوده که هدف اصلی فراموش شده و به مسایل جانبی غیر ضروری و یا هم اهداف سیاسی توجه بیشتر مبذول گردیده. موارد بوده که با پیش کش کردن همچو بحث ها با سطوح بسیار پایین و با سوء استفاده و بهره برداری از احساسات پاک مردم اهداف سیاسی خاص تاجران سیاسی پیگیری شده. هست موارد که عوض کار مؤثر و خیر خواهانه، عوض خدمت به فرهنگ و کلچر و سمت دهی درست آن - به فتنه، شر و تعصبات قومی دامن زده شده. نمونه های زنده آن در جهان امروز به شمول افغانستان به صراحت دیده میشود. این عامل و توجیه این مسأله چنین است که به هر قیمت که شده موضوع و نقطه وحدت اسلامی به اساس کلیمه توحید، اخوت اسلامی و (ان اکرمکم عندالله اتقاکم) باید شکسته شده و مسایل تفرقه و قومی باید د مقام اول قرار گیرد. تاریخ کشور های عربی و اسلامی در قرون اخیر شاهد این مدعا است. استعمال احساسات قومی در مقابل احساسات و اندیشه های دینی در پاکستان مسایل داغ روز است. اینکه نقشه سیاسی منطقه ما به اساس قومیت تقسیم خواهد شد و پلان های در زمینه روی دست است بحث ما را به جای دیگر خواهد کشید. میبینم و شاهد هستم که خاصا نظام های حاکم برای کم کردن درد سر خویش و بقاء حاکمیت به هر معامله جایز و ناجایز و تجارت سیاسی آماده اند و درین راستا اقدامات کمر شکن برای ملت اندازی این کشور نموده اند و مینمایند. مثال های زنده آن در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ افغانستان مشهود است. متأسفانه عوض جهت دادن مسیر تکامل جامعه به طرف ملت سازی به تفرقه های قومی دامن زده میشود و نیرو های معین سیاسی به شمول دولت حاکم نیز معامله ناجایز نموده و عملا موانع در ایجاد جامعه مدنی وارد میکنند.

وایس بر گردیم به هدف اصلی بحث خویش و آن موضوع املاء و انشاء و غلطی های املائی در تکست ها و متون منتشره است.

در رابطه به املا و انشاء باید یک مطلب دیگر را هم تذکر داد و آن اینکه در زبانهای مختلف هست کلیمات و لغات که ما آنرا به یکنوع میشنویم و به نحوه دیگر تحریر میداریم. همچنان ما بعضی لغات و کلیمات را که از زبان اجنبی گرفته ایم حین نوشتن تغییر میدهیم (دهلی - دهلی، نعلت، لعنت و ...).

مسأله راننده گی - رانندگی، خواننده گان - خوانندگان، دوکتور، داکتور، داکتر و ..... و تفاوت های نوشتن و تحریر آن به زبان دری و فارسی و یا هم زبان پشتو بحث است طولانی. همچنان بعضی لغات را مثلا خارنوال که اصل پشتو دارد و از خار گرفته شده چه نوع و به کدام استدلال (سارنوال) نوشته میشود؟ بحث است قابل دقت.

تلاش های مبنی سوچه سازی زبان اینکه مثلا زبان فارسی ویا دری را از تحت تاثیر زبان عربی رها کنید و یا هم از ورود لغات روسی در یک مرحله که تاثیر آن زیاد بود جلوگیری کرد و اصلا چنین تلاش ها در کدام صورت موفقانه و در کدام صورت تلاشهای مذبوحانه است؟ و یا اینکه چنین برخورد مانع شدن استعمال کلیمات خارجی در زبان

خویش کار مثبت و مطلوب است و یا هم نا مطلوب بحث ما را باز هم به درازا میکشد. به فهم استعمال بخش از لغات و اصطلاحات اجنبی در موارد اجتناب نا پذیر است و لغت و اصطلاح کوتاه میتواند افاده بزرگ کند که در زبان خویش آنرا به مشکل به شکل کوتاه کرده خواهیم توانست. اما سفارش من چنین است که در مورد خواننده گان در نظر گرفته شود و تا حد زیاد از کلیمات مترادف نیز استفاده گردد. اگر مشخص تر صحبت کنم و آن اینکه نوشتن کلیمه (فارسی) در زبان پشتو به حرف (پ) یعنی (پارسی) به دلیل اینکه (حرف ف) عربی الاصل است. نوشتن کلیمات اطاق= اطاق، طوفان= توفان (پشتو)، اخذ لیک= اخخلیک، کی= کبئی، خلمی= زلمی، زوی= خوی، قندهار = کندهار و ..... بحث های (منطقه = سیمه، سطح = کچه، پره = ملامتی، خواشینوونکی = خپه کننده، ویاند = گوینده، دا مهال = اوس،

سرک = جاده، بیلکه = نشانی، ولسمشر = جمهوررئیس تناسب = پرتله، ایتالیایی = د ایتالیا خخه، غنڈل = بد ویل، د سولی = د صلی، بهیر = جریان، قومندان = قوماندان و ..... که تفصیل موضوع خارج از حوصله این بحث است اما در اخیر نمونه از همچوتلاش

را جهت مطالعه شما در اخیر ضم نموده ام.

بحث نوشتن نام های پشتو، دری، فارسی، عربی به لاتین یک بحث جنجال برانگیز دیگر است که کار پیگیر اکادمیک بیشتر میخواید. متأسفانه تلفظ حروف عربی، پشتو، دری، فارسی تا حال به زبان لاتین در همه موارد توحید نه شده.

مثلا کلیمه مثلا کلیمه پشتو را به (حرف یو در اخیر) نوشتن خطاء است. درست آن نوشتن حرف (او) در اخیر است. Pashtu درست - غلط Pashtu

از بحث و جنجال های مساله دانشگاه و پوهنتون، ژارنوال و دادستان در افغانستان شما به تفصیل و کاملا آگاهی دارید. درین ارتباط گذشته ازینکه وزیر اطلاعات و کلتور وقت در پست خویش قانونیت دارد و یا خیر اما منحیت وزیر و پالیسی میکر وزارت کلتور مسؤلیت پالیسی وزارت که آنرا رهبری میکند دارد و باید درین مسؤلیت داشتن حق رهبری و رهنمایی به کارکن اداره خویش را دشمنی به زبان و فرهنگی توجیه کردن تا کجاء استدلال و قوت خواهد داشت بحث است جداگانه.

هست موارد که نویسنده خود عدم درست بودن املا و انشاء را میداند اما به علت مشکلات تخنیکی و زمانی در مورد اقدام و عمل متناسب کرده نمیتواند.

قابل یاد آوری است که بحث های ازین منوال و بحث های تحت نام سوچه سازی زبان تلاش در موارد معین سبب میشود تا زبان را برای گویندگان آن با داشتن اهداف جانبی مشکل سازیم. با تاکید میخوام بگویم که به هیچ صورت قابل قبول نیست که تمام این نوع فعالیت ها و تلاش ها را کینه توزانه و مغرضانه بدانیم. خلص اینکه هدف، انگیزه و مونیف هرچه باشد اما نمونه های نتایج مثبت و منفی آنرا در بالا خدمت شما با اشارات کوتاه تقدیم داشتم.

در مجموع گفته میتوانم که ترند و مسیر املا و انشاء در عصر امروز به نحوه است که آنچه میشنویم باید همان قسم نوشت. و اما ما حق داریم که کلیمات و نصوص مقدس و دینی را به همان قسمی بنویسیم که میشنویم؟ جواب واضح است که نه. کلیمات و نصوص مقدس باید مانند اصل نوشته شوند. اما کلیمات موسی، عیسی، تقوی و ..... که به (ی) مینویسیم و با الف میخوانیم خود بحث دیگر است.

قابل تذکر میدانیم که درکشور های مختلف و جوامع مستقر تر مراجع علمی (اکادمی علوم و مراکز زبان شناسی) کشور قواعد زبان کشور خویش را مانند مرجع و مبداء برای استفاده عام به شکل کتاب مرجع به چاپ میرسانند و در صورت اختلاف به طریق نوشته این مرجع و مبداء مراجعه صورت میگیرد.

در کشور ما افغانستان همان گونه که در موارد مختلف کار بس عظیم را در پیش داریم این رشته و ساحه نیز کار زیاد را میطلبد. در عصر حاضر و در گذشته ها در توحید و راه یابی به موارد فوق تلاش ها و نشرات انفرادی از جانب نویسندگان جداگانه صورت گرفته که برای مرجع و اساس ساختن این تحقیقات و نشرات کار دسته جمعی بیشتر احتیاج دارد. نشرات شخصیت های علمی و فرهنگی درین بخش اساس برای کار بعدی شده میتواند.

من به این معتقدم که امکانات قرن بیست و یکم و انترنت زمینه های خوب را برای توحید، یونیفیکیشن و تقارب املا و انشاء زبانهای که دارای اصول مشترک اند - مهیا نموده. و انشاء الله ما هم به مرور زمان خواهیم توانست پروسه های مثبت قابل توافق را بدون برخورد های احساساتی، علاقمندی های، سمپتی ها و انتی پتی های شخصی و انفرادی با مراعات اصول علمی و اکادمیک پیموده و به طرف مقصود حرکت مثبت خواهیم نمود.

منظورم از این مبحث باز کردن مسایل جنجال برانگیز فوق نیست. درخواست و پیشنهاد خیرخواهانه و ساده من این است که: از کارکنان ارجمند و خدمتگار این وبسایت توقع داریم که وقت گرانبهای خویش را به این امر نیز متمرکز سازند. میدانم که از لحاظ زمانی اهتمام بیشتر خواهد طلبید اما مطمئن ام که این امر جدا ضرورت و قابل اهتمام است.

ضرورت میدانم که منظور من ازنی پیشنهاد این نیست تا کارکنان محترم وبسایت مضامین و تحلیل های ارسالی را با ادبیات عالی تر ترتیب نمایند. منظورم همچنان تغییر املا و انشاء که به صورت غیر عمدی فراموش شده و عوض مثلا (آب) تنها (آ) نوشته نیز نمی باشد.

برای تکمیل بحث میخواهم متذکر شوم که نقطه مرکزی در مورد معانی لغات و اصطلاحات و ترجمه آن به زبان دیگر بحث مستقل دیگر است. هر لغت و اصطلاح از خود تذکره و زندگی نامه دارد. معانی لغوی و تحت اللفظی لغات و اصطلاحات به مرور سالهای چندان تغییر نمی کند اما معانی اصطلاحی لغات و اصطلاحات در حال تغییر است. به همین خاطر هم عده از صاحب نظران به این معتقد اند که قاموس ها باید در هر دو سه دهه از نو و از سر تجدید و چاپ شوند.

منظورم از ایجاد و جاء بجاء کردن عنوان دایمی تحت نام (غلطنامه و .....) در وبسایت بدون ذکر مضمون و نوشته مشخص نویسنده مشخص که در آن غلطی صریح املائی و انشایی را مطالعه میداریم این است تا خواننده گان با مراجعه دوامدار به آن استفاده برند و در آینده مرتکب چنین خطاء نشوند. این لست به کمک خوانندگان به صورت داوم دار تکمیل خواهد شد.

ذیلا به صورت مشخص نمونه آن غلطنامه را که من پیشنهاد دارم خدمت شما نمونه وار پیشکش میکنم. خواننده گان گرامی درمورد اظهار نظر نموده و لست را با ملاحظه خطاء ها در تحریر تحلیل ها و مضامین وبسایت بدون ذکر مضمون و نویسنده آن به اداره سایت ارسال و مسئولین سایت با در نظر داشت امکانات خویش تصمیم خواهند گرفت، که داخل چوکات این بحث بدانند و شامل این غلطنامه سازند و یا هم به طور مستقل به نام فرستنده نشر نمایند.

همچنان قابل تاکید میدانم که حتمی نیست تمام تصحیحات تحت غلطنامه درست باشند. این بحث و سهم گیری خواننده گان خواهد بود که مطالب ارسالی را تحت عنوان غلطنامه باز هم تصحیح بدانند. مطمئن ام که با اراده نیک میتوانیم کار مؤثر را به پیش ببریم. خوشوقتیم که بگویم که لست غلطنامه طویل نه خواهد بود اما به مرور زمان و لو اگر یک تصحیح را نیز موجب شویم کار خوبی خواهد بود.

سفارش من چنین است که این مقدمه کمی اصلاح و در یک یا دوصفحه کوتاه گردیده و در ابتداء این عنوان حتی بدون ذکر نام مانند مقدمه رهنمودی اداره باقی بماند (خوانندگان محترم ذیلا غلطنامه را ملاحظه خواهند فرمود).

غلطنامه

نام/غلط	ژبه/زبان	سم/درست	ملاحظات
تنفیض (حکم تنفیضی)	عربی	تنفیذی(حکم تنفیذی)	ارسالی ص سعیدی
بعظا	عربی	بعضی، بعضا	
توشیع	عربی	توشیح	
		پشتو (دری)، پشتو (پښتو)	
		فارسی(حرف - ف - عربی) پارسی	
حدر		هدر	
حتا	عربی	حتی	
پروفیسر		پروفیسور	
نفی		نفیه	
ده - پښتو (از - دری)		د	
اوزبیک		ازبک	

تعداد صفحات: ۳ از ۴

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید maqalat@afghan-german.de
 نوت: مسئولیت املائی و انشائی نوشته ها به دوش خود نویسنده میباشد، خواهشمندیم مطلب خود را بعد از غور کامل بما ارسال بدارید.

نمونه از تلاش های عام مشابه به منظور سوچه سازی زبان پشتو

تهیه شده توسط : محترم م.. زیار ذیلا تقدیم است.

نام	سم	(د محترم م.. زیار خیرنه)
په هکله، په حقه، په حق کي	په اړه، په تراو	
کوم چي(چي)، چاچي(چي)	چي	
خپرونکی، خپرونکی	خپروونکی	
کښي، کښي	کي	
چي	چي	
دابښي ښوونکي دي	دا ښځي ښوونکي دي	
په خوني کي	په خونه کي	
دوهم	دويم	
و(بود)	وو	
وو(بودند)	ول	
مونږ-زمونږ	مور-ز مور	
دپاره	له پاره لپاره	
توشیح	لاسلیک، ښکلنه	
دکمه، ټټن	تټي(کټکټل، کټکارل)	
عسکر، مامور	سرتېری، کارمند	
خدا نکرده، خدا نخواستہ	خدای مکره	
مناسب	ور، ورنده	
لاسته راورنه، لاسته راورني	بریا، بریاوي	
په گن شمېر کي	گن شمېر، ډېر	
بحث	خبرې اترې، ښکالوه(ښکال-وه)	
یادابنت، یادداشت، یادداشت	یادبنت	
اقدامات په لاره اچول	هڅي پیلول	
تقریباً	نژدې، څه نا څه	
د پېښي د محل نه کتنه	د پېښي د ځای کتنه	
دوهم، درېم، دوه دېرش...	دويم، درېم، دودېرش، دو څلوېښت...	

*****

تعداد صفحات: ۴ از ۴

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید maqalat@afghan-german.de
 نوت: مسئولیت املائی و انشائی نوشته ها به دوش خود نویسنده میباشد، خواهشمندیم مطلب خود را بعد از غور کامل بما ارسال بدارید.